

Vícejazyčné děti výrazně častěji čelí školní neúspěšnosti a předčasným odchodům ze vzdělávání

Vícejazyčných dětí¹ s neznalostí češtiny ve školách každoročně přibývá. **V současnosti je jich ve školách přes 100 tisíc.** Na základních školách jejich počet strmě roste, na středních školách stagnuje. Od začátku války na Ukrajině je počet dětí z ciziny v základních školách téměř 2,5 násobný. Jedná se o 70 tisíc dětí, což tvoří 7 % ze všech dětí ZŠ (z čehož jsou 4 % uprchlíci z Ukrajiny). Na nárokovou podporu v češtině v ZŠ dosáhlo vloni pouze 30 % dětí, které ji potřebují. Na středních školách je 17 tisíc žáků z ciziny, **na podporu v českém jazyce dosáhlo vloni pouze 7 % z nich.** Přitom pro školní úspěšnost je adresná a systematická podpora v jazyce zásadní.

Co je problém

Kvůli školní neúspěšnosti vícejazyčných dětí ztrácíme jejich potenciál.

Co můžeme dělat

Řešením je sledovat úroveň jazyka a poskytnout na základě toho podporu.

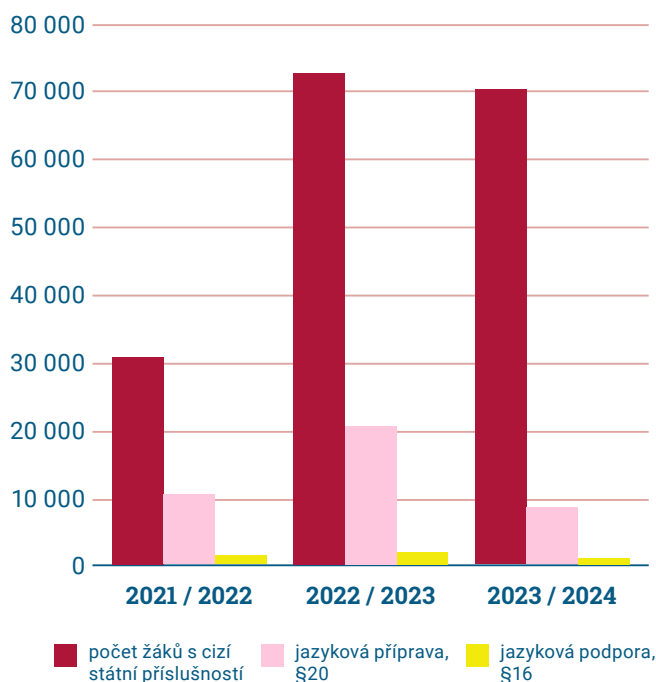
Vícejazyčné děti totiž:

- významně častěji propadají už v první třídě,
- předčasně ukončují základní i střední školy,
- necítí sounáležitost se školou a bez potřebné opory řeší problémy s identitou a kulturní rozkročeností,
- **více než 27 procent** šestnáctiletých je **mimo školu** (ve srovnání s 2,4 procenty občanů ČR),
- **pouze 40 procent** mladých lidí středoškolského věku **navštěvuje školu** (ve srovnání s 90 procent občanů ČR),
- vstupují na trh práce bez kvalifikace a ukončeného středního vzdělání, stát tím přichází **až o 2,8 milionu Kč** za průměrný produktivní věk každého nekvalifikovaného jednotlivce,

Pro školy a vyučující je komplikované tyto děti podpořit, protože systém podpory je složitý, nedostačující, plný bariér a chybí v něm jasně specifikovaný postup. Ve školách chybí podpůrné profese.

- nárok na podporu mají jen děti s cizí státní příslušností v prvním roce vzdělávání (jazyková příprava, §20 školského zákona) nebo ty, které dostanou doporučení poradny (§16 školského zákona),
- zcela chybí jazyková příprava před vstupem na střední školu a na střední škole je jazyková příprava zatím jen dočasně (kvůli uprchlíkům),
- systém podpory nikdo neřídí; nesledují a nevyhodnocují se potřebná data.

Počet žáků v ZŠ a dostupnost podpory

Více než

100 tisíc

dětí z ciziny ve školách

Pouze

30 %

dětí dosáhne v ZŠ na podporu

Více než

27 %

šestnáctiletých je mimo školu

Stát přichází až o

2,8 mil.

za nekvalifikovaného jedince

¹V tomto dokumentu používáme děti jako zastřešující pojem pro děti v MŠ, žáky a žákyně ZŠ a SŠ, ale i děti, které se v současné chvíli v českém vzdělávacím systému nevzdělávají (např. uchazeči o studium na SŠ bez znalosti češtiny)

Co je nezbytné

Potřebujeme provázat § 20 a § 16 školského zákona a rozšířit kategorii dětí s nárokem i na občany ČR

Konkrétně je potřeba

- v § 20 ŠZ bezodkladně rozšířit kategorii dětí s nárokem na bezplatnou jazykovou přípravu o všechny děti bez potřebné znalosti jazyka, bez ohledu na občanství či pobytový status, včetně MŠ, SŠ a před vstupem na SŠ,
- v § 16 ŠZ umožnit škole poskytovat podpůrná opatření spočívající v posílení výuky češtiny jako druhého jazyka i bez doporučení poradny, a to na základě ověření úrovně znalosti českého jazyka dítěte,
- při schvalování rozpočtu kapitoly MŠMT navýšit financování škol v podpoře vícejazyčných dětí, tak aby MŠMT:
 - vytvořilo podmínky pro zjišťování úrovně jazyka vícejazyčných dětí a poskytování odstupňované a adresné podpory,
 - umožnilo vznik podpůrných profesí (včetně vyučujících češtiny jako druhého jazyka, dvojazyčných asistentů*ek pedagoga a koordinátorů*ek),
 - sledovalo data o úrovni českého jazyka u vícejazyčných dětí a poskytované podpoře a dávalo ji do souvislosti se zjišťováním školní úspěšnosti, včetně přechodů mezi vzdělávacími stupni.
- odsouhlasit usnesení, že ve střednědobém horizontu (ideálně do konce roku 2025) MŠMT rozpracuje další potřebné kroky ve „Strategii pro prevenci školní neúspěšnosti a předčasných odchodů ze vzdělávání vícejazyčných dětí, žáků a žákyň“

Dostupnější a návaznou podporou v češtině zlepšíme situaci dětí i vyučujících

Co tím získáme

- ↗↖ zlepšíme znalost českého jazyka u všech vícejazyčných dětí, které to potřebují, aby se mohly plnohodnotně zapojit do vzdělávání
- ↗↖ zvýšíme wellbeing těchto dětí i jejich vyučujících a snížíme jejich školní neúspěšnost i drop out
- ↗ vytvoříme prostor pro rozvoj jejich potenciálu a zvýšíme jejich kvalifikovanost
- ↘ snížíme frustraci (všech) a míru vyhoření vyučujících
- ↗↖ snížíme sociální nerovnosti a zvýšíme sociální soudržnost
- ↗↖ snížíme zátěž na sociální systém a zvýšíme příjmy do státní pokladny i konkurenceschopnost ČR
- ↗ zajistíme rovné příležitosti ve vzdělávání i kvalitu výuky
- ↘↗ snížíme možnou patologii, zvýšíme naději

Kdo jsme

META, o. p. s.

META, o. p. s. je nezisková organizace, která pomáhá rodičům a dětem s migrační zkušeností zorientovat se v českém školství a v začlenění do společnosti. Zajišťuje kurzy češtiny jako druhého jazyka pro děti i dospělé. Vyučujícím a školám poskytuje poradenství ve vzdělávání dětí, které nemají žádnou či dostatečnou znalost češtiny. Nabízí semináře, metodickou podporu a materiály do výuky. Navrhuje a prosazuje systémové změny, které reflektují potřeby škol a vícejazyčných dětí, a které rozvíjí jejich potenciál. Prostřednictvím aktivit pro veřejnost se snaží podpořit otevřený dialog a porozumění mezi lidmi s migrační zkušeností a většinovou společností.

Kristýna Titěrová, programová ředitelka, META, o. p. s., titerova@meta-ops.cz